

אשר בדעתם לסיים לומר לחיים ושזה יפעול לקבלה טוב להבא.

אח"כ אמר: בהנוגע ללימוד לקו"ת דארף עם זיין נישט אין א אופן פון גזרה גזרתי, נאר אין א אופן פון נפש חפיעה.

אח"כ אמר: אזוי ווי דאס איז דאך שבת מברכים סיון וואס איז דאך פארבונדן מיט שבועות, זאל מען זינגען דעם ניגון וואס האט א שייכות צו תורה, מפי א-ל.

* * *

ד. בסיום הפרשה מדובר אודות בכור ומעשר, אשר הנפק"מ ביניהם הוא אשר בכור מקודש בדרך ממילא, ומיד כשנולד הוא קדוש משא"כ מעשר, הנה צריכים בזה ג"כ עבודתו, והיינו אעפ"י שהם עוברים תחת השבט בדרך ממילא, הנה מ"מ צ"ל פעולתו, (מה שהוא מונה).

והנה בהנוגע לדיני מעשר כתוב לא יבקר בין טוב לרע וגו' יהי' קודש כו', והנה רש"י קאי על "לא יבקר וגו'", מה שכמדובר כבר אשר גם בהוגו' יש בזה איזה דיוק מה שהוא שייך לפי' רש"י, דכמו שבאם בחוקותי הרי אין רש"י אומר וגו', מאחר שפירושו הוא מספיק באם בחוקותי גופא הנה עד"ז כאן אשר רש"י מביא וגו' הנה צ"ל שיש בזה איזה דיוק, שמה שאומר לא יבקר נמצא שזהו העיקר במה שהוא מפרש ובזה שהוא אומר וגו' הנה צריכים לומר אשר יש בזה ענין טפל, מה שהוא שייך לפירושו.

ומבואר ברש"י לפי שנאמר כל מבחר נדריכם כו' יכול יהא בורר ומוציא את היפה ת"ל לא יבקר כו' בין תם ובעל מום, חלה עליו קדושה ולא שיקריב בעל מום אלא יאכל כו' ואסור לגזוז כו', והיינו שמכיון שיבאר שמדובר כאן בבעל מום א"כ לכאו' אינו מובן איך שייך לומר עליו שיהי' קודש, דהרי אי אפשר להקריבו ע"ג המזבח, ולכן מפרש רש"י שיאכל בתורת מעשר ואסור לגזוז כו' מה שבזה הוא קודש.

והנה מה שקשה לרש"י הוא, דלכאו' פסוק זה הוא מיותר לגמרי, שכיון שכבר כתוב לעיל כל אשר יעבור תחת השבט עשירי יהי' קודש, א"כ הרי מובן בדרך ממילא אשר לא יבקר בין טוב לרע, ומה מוסיף עוד ולא יבקר?

ולכן הוא מבאר דאעפ"י שמצד עצמו הוא מיותר, אבל מכיון שכתוב וכל מבחר נדריכם כו' א"כ הו"א שיכול לבקר לטוב, ולכן קמ"ל לא יבקר.

אלא שלפי"ז קשה יותר על רש"י שהוא סותר עת עצמו מיני' ובי', דהרי מלכתחילה נמצא אשר כל הפסוק הוא מיותר, וזה שכתוב הוא רק להעיר מצד כל מבחר נדריכם, א"כ הפי' בבין טוב לרע הי' צ"ל בין כחושה ליפה, כי הרי זהו הפי' בכל מבחר נדריכם אשר יהי' יפה ולא כחושה, ואין לומר שכוונת הפסוק דכל מבחר נדריכם הוא לגבי בעל מום, כי הרי כבר כתוב מקודם כמה פעמים בהנוגע לבעל מום שהוא אסור ועכצ"ל שמבחר שיהי' יפה ולא כחושה א"כ כיון שכאן לא יבקר בא רק לשלול את מבחר נדריכם א"כ הרי הי' צ"ל שבין טוב לרע היינו כדוגמת כל מבחר שהיינו בין יפה לכחושה, ולמה מפרש רש"י אח"כ שהיינו בעל מום.

ואין לפרש שזה שרש"י מפרש בין תם לבעל מום היינו מצד שקשה לרש"י ענין אחר, ונאמר אשר "בין טוב לרע" הוא ענין אחר ואינו שייך למקודם והוא ד"ה שני, והיינו שקשה לו שמלבד זאת אשר לא יבקר הוא מיותר הנה כמו"כ גם בין טוב לרע מיותר הוא, ולכן מוכרח לומר שהוא בין תם ובעל מום.

כי עפי"ז קשה:

א) הרי רש"י מביא וכו' "לא יבקר וגו'" שנמצא אשר גם בפירוש לא יבקר שייך הענין דבין טוב לרע, ואינו ענין אחר?

ב) שלפי"ז הי' צ"ל צוויי פינטלעך, קודם שאמר בין טוב לרע, און ער האט געדארפט זיין מיט גרויסע ווערטער, וכיון שהוא באמצע פירש"י הנה עכצ"ל שהוא בא בהמשך למה שהוא מפרש בלא יבקר.

ויובן זה בהקדם מה שכתוב כאן בין טוב לרע, ולעיל לגבי בכור כתוב הלשון טוב ברע ורע בטוב, ואם כן לכאו' קשה למה כאן כתוב רק לשון א' בין טוב לרע, ולא כתוב בין דע לטוב?

ועוד שי"פ מוכר דהרי גבי גאולת בתים כתוב לעיל ג"כ טוב ורע, ושם הרי א"א לומר שהכונה הוא בין בעל מום לתם, ועכצ"ל שהיינו בין כחושה ויפה וא"כ גם כאן נאמר כן? והנה בחיבת "יבקר" ישנם ב' פירושים, (א) מלשון בורר אויסקלייבען, אויסקלייבען א' מהרבה או כפחות משני, (ב) מלשון ביקורת תהי' שהו"ע דאויספארשען, והיינו שלא יבקר את עדריו.

כי הנה אעפ"י שרש"י הוא פשוטו של מקרא מ"מ הרי מדובר שהוא ג"כ ע"פ הלכה, והנה עפ"י הלכה מבואר שיש לו ברירה לעשות כל העדר בעלי מומים, ואז יהי' מוכרח שגם העשירי יהי' בעל מום, וכמו"כ ההיפוך אשר הוא יכול ליקח בעדרו רק אלו שאינם בעלי מומים ואז יהי' מוכרח אשר העשירי יהי' תלם, וזה מותר לו לעשות.

ולכן הנה אין לומר שפי' דלא יבקר היינו מלשון ביקורת כו' היינו שיבקר את כל עדרו שיהי' תמים כו' מכיון אשר עפ"י הלכה הוא מותר, וגם הרי כתוב כאן "בין" טוב לרע שענין בין היינו שהו"ע דבורר מתוך רע הוא מוציא הטוב, וזה לא שייך גבי הענין דביקורת כו'.

ולכן הנה עכצ"ל שלא יבקר היינו שלא יברר ויוציא מעדר אחת כו' כי הרי לקחת לכתחילה עדר שיהי' תמים הנה זה מותר לו.

וא"כ מכיון שזה בא לומר שלא יבקר העשירי שהוא בעל מום לתמים א"כ קשה דלכאן כל הפסוק הוא מיותר, מכיון שכבר כתוב לעיל אשר העשירי יהי' קודש וא"כ הרי מובן שאי אפשר לו לברור כו'.

ולכן מבאר רש"י שאעפ"י שמצד גופו לא צריכים אלא מכיון שכתוב כל מבחר נדריכם כו' הו"א שמותר לו לברור ליפה ולכן כתוב לא יבקר.

מה שכיון שלא יבקר היינו מלשון בורר שלא יחליף את העשירי, הנה בזה מובן למה כתוב כאן רק בין טוב לרע ולא כתוב בין רע לטוב כנ"ל שכיון שכבר כתוב לעיל עשירי יהי' קודש הרי מובן בדרך ממילא אשר אי אפשר לברר אותו, ולהחליפו, וזה שכתוב לא יבקר היינו מכיון שכתוב כל מבחר נדריכם כו' א"כ הו"א אשר מותר להחליפו לטוב, וא"כ הרי לומר שאסור לבקר טוב לרע הרי זה מובן מצ"ע כיון שעשורי יהי' קודש ועד"ז ג"כ שיהי' בשוב מובן שהוא אסור (וכמבואר שם ברש"י וכל"ש שנה בשנה...). ורק כל החידוש דכאן הוא מצד שכתוב כל מבחר נדריכם, והו"א אשר מותר להחליף בטוב, ודוקא ע"ז צריכים פסוק, משא"כ להחליף ברע כו' הנה זה מובן מצ"ע כיון שכתוב עשירי יהי' קודש ולכן מובן שפיר למה כתוב רק בין טוב לרע.

ולכן הנה קאי רש"י על "לא יבקר וגו'" "היינו שה"וגו" שהוא ענין דבין טוב לרע הנה זה שייך לפירש"י היינו שזהו מגלה אשר הפי' בלא יבקר הוא שלא יהי' בורר ויוציא כו' (ואין הפי' מלשון ביקורת תהי' כנ"ל) דכיון שכתוב רק בין טוב לרע ולא כתוב בין רע לטוב עכצ"ל שזה בא לומר שלא יוציא כו' והיינו שאעפ"י שכבר כתוב עשירי יהי' קודש מ"מ הו"א מצד מבחר נדריכם שיוכל להחליף בטוב לכן כתוב לא יבקר בין טוב לרע (אבל לא כתוב בין רע לטוב כיון שזה מובן מצ"ע מעשירי יהי' קודש, משא"כ אם נאמר מלשון ביקורת א"כ לא היינו יודעים כלום מעשירי יהי' קודש כיון שהוא מבקר מקודם את העדר שכולם יהיו תמימים או בעלי מומים וא"כ הי' צריך לכתוב ג"כ בין רע לטוב כו') ולכן הנה זה מגלה לנו הפירוש בלא יבקר שהיינו מלשון בורר ויוציא כו'.

אלא שעפ"י קשה מכיון אשר בעצם כל הפסוק הוא מיותר וצריכים רק מצד מבחר נדרי נדריכם א"כ הי' צ"ל רק לא יבקר והי' מספיק מכיון שבדרך ממילא היינו יודעים שזה בא לשלול זמה שכתוב כל מבחר נדריכם, כיון שבעצם הרי הוא מיותר כיון שכבר כתוב עשירי יהי' קודש?

ולכן אומר רש"י שמוכרח לומר אשר בין טוב לרע היינו בעל מום ותם, מה שזה נוסף על מבחר נדריכם, שהוא בהנוגע לכחושה וגרוע, ונמצא שפיר מובן אשר בין טוב לרע אינו מיותר מכיון שמדובר בתם ובעל מום.

עפ"י קשה אם מדובר אודות בעל מום, א"כ איך שייך לומר עליו יהי' קדש מכיון שהוא בעל מום ולא שייך בו שום ענין דקדושה? מה שזהו מה שרש"י אומר וגו' היינו שענין דבעל כו' הוא בא בהמשך לפי' דלא יבקר, דאם הי' הפי' דלא יבקר מלשון ביקורת תהי' א"כ הי' נמצא שבין טוב לרע הוא בפשטות בין יפה לכחושה, אלא מכיון שהפי' הוא דלא יהי' בנרר, ולגופי' לא צריכים זאת אלא מכיון שכתוב וכל מבחר נדריכם הו"א שיוכל להחליף בטוב, וא"כ הרי נמצא עפ"י קשה שלכאן בין טוב לרע הוא מיותר כיון

דביכו"כ היינו יודעים שלא יבקר קאי לשלול ממבחר נדריכם כנ"ל ועכצ"ל שזה בא לומר לגבי בעל מום והם, וא"כ הרי קשה איזה קדושה שייך לומר על בעל מום?
וזהו מה שרש"י אומר לאכול בתורת מעשר, ואסור לגזוז וליעבד.

מה שבענינים מופלאים שברש"י יש כאן חידוש אשר אין מוצאים זה במקום אחר (לע"ע?) וזהו מה שרש"י אומר אשר בבעל מום יש ענין דקדושה מה שהוא נאכל לשם מעשר, דאעפ"י שאסור להקריבו ע"ג מזבח, ונאכל בטומאה ובחול"ל, הנה מ"מ יש בו הענין דקדושה מה שהוא נאכל בתורת מעשר.

ואומר ג"כ ואסור ליגזז וליעבד, מה שלכאורה אינו מובן דהרי רש"י הוא פשוטו של מקרא, והוא מפרש דוקא בהנוגע לפשוטו של מקרא ואינו מביא הלכות בעלמא, וא"כ למה צריך להוסיף הענין דאסורים לגזוז וליעבד, ולא מספיק לו בזה שהוא נאכל בתורת מעשר, ובאמת הרי הענין שהוא נאכל לתורת מעשר הו"ע חיובי, משא"כ מה שאסורין לגזוז כו' הו"ע שלילי, וא"כ אם ה"י רוצה רש"י להביא ב' הדינים הרי ה"י צריך להביא מקודם הענין דאסורים ליגזז כו' שהו"ע שלילי ואח"כ ה"י צ"ל הענין שהוא נאכל בתורת מעשר, ולא להביא מקודם ענין החיובי שהוא נאכל בתורת מעשר, אשר זה מספיק כבר, (ולא להביא אח"כ ליגזז כו' שהו"ע שלילי).

והביאור בזה הוא דהרי כתוב כאן "יהי' קודש" מה שלשון יהי' מורה על מציאות חזקה וכמבואר בגמ' יהי' בהוייתו יהא, מה שמזה מובן שיהי' קודש היינו מיד עכשיו, וא"כ הרי הענין מה שנאכל בתורת מעשר הרי אין זה מחיים, והוא שייך דוקא לאחר מיתה ולכן מביא רש"י מה שאסורים ליגזז וליעבד מה שאעפ"י שהו"ע שלילי הנה מ"מ הנה זה שייך מחיים.

אלא שמ"מ כיון שכתוב יהי' קודש שזה משמע באופן חיובי, ע"כ מביא רש"י גם הענין מה שנאכל בתורת מעשר אף שלא שייך מחיים.

והנה כמדובר אשר ברש"י ישנם ענינים מופלאים שהוא מחדש אשר גם בעל מום נאכל בתורת מעשר והו"ע דקודש, מה שלכאורה אינו מובן וואס פאר א קדושה איז פאראנען אין דעם וואס ער עסט דאס בתורת מעשר כי הרי מותר להאכל ג"כ בטומאה כו' עס איז נאר וואס ער ווייסט אז דאס איז מעשר, א"כ האם שייך לומר שגם בידיעה מצד עצמו יש בזה הענין דקדושה?

ואין לומר שהוא מקודש בזה שקודם אכילתו הוא מברך בברכת מעשר, ורש"י ילך לשיטתו שברכות הם מדאורייתא?

כי זה אינו, דהרי גם על עצם ענין מעשר לא שייך לברך, מכיון שאין שום חיוב לאכלו, וגם אין לומר שזה שיאכל בתורת מעשר היינו בזה שאסור למכרו, והיינו שבזה גופא שאסור למכרו הנה זה גופא הו"ע שיאכל בתורת מעשר.

דזה אינו, שדוקא בגמ' שייך לומר שיאכל בתורת מעשר היינו בזה שאסור למכרו, אבל כאן בפשוטו של מקרא הנה אין לומר שהוא ענין מה שאסור למכרו, ועוד דהרי לפי דיעה אחת הנה זה שאסור למכרו. הוא רק מדרבנן, ועוד, כי אם נאמר כן, הנה לפי"ז נמצא שזה שייך גם מחיים היינו שאסור למכרו גם מחיים, וא"כ למה צריך רש"י להוסיף ואסור לגזוז כו' (דהרי לפי הנ"ל מבואר שרש"י צריך להביא את זה מכיון שיאכל בתורת מעשר הוא דוקא לאחר מיתה אמנם לפי"ז הרי נמצא שזה שייך ג"כ מחיים וא"כ שוב אינו צריך להוסיף ואסור ליגזז וליעבד).

ועכצ"ל שזהו כפשוטו, שבהיות אשר על ידה נתקיימה מצוות מעשר הנה מצד זה גופא יש בה ענין דקדושה.

וואס דא זעט מען ווי עס איז פארבונדען נגלה מיט חסידות מה שמבואר בשערי ומרומז בתו"א, אשר בדברים גשמיים ישנם כמה סוגים בכמה דרגות.

(א) שהוא עלול ומוכשר לקיים על ידו מצווה, (ב) שאי אפשר לקיים על ידו איזה מצווה, לכאן' ווי איז שייך זאגען אויף א דבר גשמי אז מען זאל בישט קענען מקיים זיין מיט דעם א מצווה? דהרי בראשית ברא שכל העולם נברא מצד בראשית מצד תורה, וא"כ הרי בודאי אפשר בכל דבר לקיים ע"י מצווה.

אלא שהכוונה בזה הוא מה שיש נפק"מ אם קיום המצווה הוא באופן חיובי, או בשלילה, מה שמבואר בדא"ח אשר דבר שנתקיים על ידי איזה מצווה באופן של חיוב, הנה זה מברר גם פנימיות של הדבר, משא"כ אם הוא רק באופן של דחי' לא.

ונמצא מזה אשר בזה גופא שיש דבר שהוא עלול לקיים ע"י מצווה הנה בזה גופא הוא נעלה מאותו דבר אשר אי אפשר לקיים ע"י.

מה שזהו קודם קיום המצוות היינו גם מקודם שנתקיים ע"י מצווה הנה מ"מ אומרים אשר בזה גופא שהוא עלול לזה הנה הוא כבר במדריגה יותר עליונה. וכ"ש לאחר קיום המצוות אשר כבר נתקיימה על ידו איזה מצווה הנה מובן שבודאי הוא במדריגה עליונה ביותר, כי הדבר כבר נתברר ע"י קיום המצווה, ואעפ"י אשר עכשיו הרי אינו ניכר בו שום רושם שנתברר, הנה מ"מ קיום המצווה פעל שינוי בהדבר.

מה שזהו כדוגמת ענין הצדקה כשנותן קאפקע או דולר לעני, הנה אעפ"י שכשנכנס ברשות העני, נעשה לדבר הרשות מה שהעני יוכל לעשות בו בכל מה שירצה, גם בעניני רשות, ואין בו שום דין דתשמישי קדושה, ומ"מ הרי ע"י נתינת המעות נתברר הדבר, מכיון שעל ידו נתקיימה מצוות הצדקה.

וכמו"כ הוא בהנוגע לכאן מה שאעפ"י אשר לאחר הפרשת מעשר הנה הוא בעל מום ואינו ניכר בו שום דבר, הנה מ"מ בזה גופא שהוא יודע אשר ע"י נתקיימה מצוות מעשר, הנה זה גופא הוא ענין של קדושה, מה שזהו"ע שיאכל בתורת מעשר, היינו מה שהוא יודע אשר על ידו נתקיימה מצוות מעשר.

מה שבזה רואים ווי חסידות איז פארבונדען מיט נגלה, און נישט רמז, נישט סוד כו' אלא בפשוטו של מקרא, הנה זהו"ע שיהי' קודש מה שבזה גופא שנתקיימה מצוות מעשר נקרא בשם קודש.

ובהנוגע לפועל הנה רש"י מביא ב' ענינים, אסורים לגזוז, וליעבד, מה שבשעה שבא וטוען שהוא בעצמו צריך להיות נזהר גם בענינים טפלים, אבל בני ביתו, והיינו שבשערות שהוא אתה טפל לכשרו הנה בענינים הטפלים הוא אומר שאין צריך להקפיד כו' מה שבברכה ראשונה הוא מדייק, אבל בברכה האחרונה לא, מכיון שכבר בירך ברכה ראשונה, ואינו מדייק שיהי' קודם שיעור עיכול כו' הנה אומרים אשר בהשערות דהוא טפל להבהמה הוא ג"כ קדוש, והיינו בין זה שאסור לעבוד ובין שאסור לגזוז.

וההתחלה הוא מה שיאכל בתורת מעשר שהו"ע ועש"ט, והוא העיקר, אך כדי לבוא לזה הוא ע"י ההקדמה בסו"מ שאסור ליגזז וליעבד, ולהעיר ג"כ ענינים הטפלים.

וזהו מה שסיום החומש הוא בענין מעשר, מה שאעפ"י שבכור יש בו קדושה יותר כי הרי הוא קדוש בדרך ממילא שלא ע"י פעולתו, משא"כ מעשר הנה זה בא ע"י פעולתו. וא"כ הרי לכאורה הי' צ"ל הסיום בפרשת בכור מכיון שיש בו קדושה יותר. ואע"פ שהבכור והמעשר כו' והוקשו זה לזה ונאכלים בכל עיר כו' הנה מ"מ הרי רואים אשר בכור נוהג גם עכשיו, שאין ביהמ"ק משא"כ מעשר הפקיעו רבנן עכשיו, וא"כ מובן אשר קדושת בכור הוא יותר מקדושת מעשר.

וא"כ הרי לכאורה הי' צ"ל הסיום בענין בכור שיש בו קדושה יותר. אלא באמת כנ"ל שבענינים הפשוטים הנה צריכים להעיר ביותר.

וזהו מה שמבואר שבכור הוא פטר רחם קודש שהו"ע דחכמה, ומעשר הו"ע דעשר כחות, מה שאעפ"י שגם בחכמה אפ"ל ענין השינה כמבואר בתניא הנה מ"מ הרי אי אפשר לפעול בחכמה, משא"כ בעשר כחות אפשר. מה שזהו המעלה בבכור שהו"ע דחכמה.

הנה עז"א אשר גם בעל מום הנה הוא מעשר וואס מען גיט אים עשר כחות, און ער דארף הארעווען מיט זיי אעפ"י שידוע אשר לא יגיע לתכליתו להיקרב ע"ג המזבח הנה מ"מ דארף ער הארעווען, ועי"ז הוא בא שהוא קודש אף באופן של חיובי... .

(חסר הסיום).

*

*

*